

De Speelpoort: zelf spelen, zelf kiezen

Ontwikkeling op basis van plezier

De Speelpoort is het resultaat van een zoektocht naar plezier en ontwikkeling voor jonge kinderen met ernstige meervoudige handicaps. Dankzij deze methode spelen de kinderen op onze orthopedagogische dagcentra (ODC's) zelf. Dit 'zelf doen' motiveert hen zich te ontwikkelen. Ze worden minder afhankelijk van volwassenen.

poortjes

Concreet is de Speelpoort een observatie- en activiteitenlijst voor kinderen met een ontwikkelingsleeftijd tot ongeveer een jaar. Zij krijgen activiteiten en materialen aangereikt, waarbij geobserveerd wordt of en hoe zij daarmee omgaan. De zintuigen zijn de 'poortjes' waardoor informatie bij de kinderen binnenkomt. Als we weten welke poort het meest open staat, dan kunnen we die gebruiken om ook andere (verder) te openen. Zo zal een kind dat graag en goed luistert sneller naar iets grijpen en eraan voelen als er ook geluid bijkomt.

'kan niet' kan niet

De term 'observatielijst' is gevallen, maar de methode vraagt meer dan waarneming. Door het aanbieden van de juiste materialen en het creëren van een goede speelomgeving wordt een kind uitgedaagd. 'Kan niet' bestaat niet bij de Speelpoort: je zoekt net zolang totdat de omgeving van het kind zo is ingericht dat het zelf gaat spelen.

In de Speelpoort komen de ervaringen op het dagcentrum samen met de ideeën van de Deense psychologe Lili Nielsen. Zij gaat ervan uit dat ook kinderen met een ernstig meervoudig handicap zelf actief bezig kunnen zijn en dat dit zelf doen de basis is voor verdere ontwikkeling. De Speelpoort laat 'onze' kinderen zelf spelen met materiaal dat ze leuk vinden en dat bij ze past.

zelf spelen

Uiteraard is het geen kwestie van even naar het kind kijken, het een speeltje in handen duwen en dan komt de rest vanzelf wel. Goed observeren en gericht materiaal aanbieden vergen inspanning en tijd. De observatielijst is weliswaar eenvoudig in te vullen, maar is ook erg uitgebreid. De lijst begint met een aantal algemene observaties over de zintuigen van het kind en de hulpmiddelen die het gebruikt. Dan komen de zintuigen afzonderlijk aan de beurt. Elk zintuig is onderverdeeld in een aantal observatieblokken, die overeenkomen met een bepaalde leeftijdsperiode.

De observatieblokken bestaan op hun beurt weer uit items die iedereen die het kind goed kent, kan invullen. Bij elk blok staan de belangrijkste doelen voor het kind in deze periode

en ideeën voor spelletjes en materialen.

Als de observatielijst is ingevuld, maakt de begeleider een samenvattend verslag. Hierin staat hoe het kind speelt, waarmee, in welke houding, welke lichtval, hoelang het achtereen kan spelen en al het andere dat tijdens het spelen en observeren is opgevallen. Belangrijk is vooral wat het kind kan en waar het plezier in heeft. Daar liggen de aanknopingspunten voor verdere ontwikkeling. En het ene poortje kan meer open staan dan het andere. Ook dat is een belangrijk gegeven voor dit verslag.

goed en gericht

het kind kennen

We zijn voortdurend op zoek naar combinaties tussen de mogelijkheden en interesses van het kind en de poort en ontwikkeling die we willen stimuleren. Afhankelijk van wat je wilt stimuleren, pas je het soort en de hoeveelheid materiaal aan. Bij voorkeur is de invuller daarom iemand die het kind goed kent.

Het invullen vindt plaats gedurende enige weken, waarin het kind in verschillende situaties en met verschillende soorten materiaal speelt en wordt geobserveerd.

We zeiden het al: het daadwerkelijke invullen is vrij eenvoudig. Achter elk

item zijn vier invulhokjes.

De eerste twee voor het eerste jaar van invullen,

de tweede twee voor het volgende jaar. In elk

hokje wordt met een

aangegeven dat het kind dit doet of kan, met een

dat het dit nog niet doet en met een dat het dit

soms of een beetje doet. Een tenslotte geeft aan dat het kind dit heeft gedaan, maar niet meer doet.

observatieblokken

eenvoudig in te vullen

het verslag

meerdere invullers

Tot dusver hebben we hier steeds gedaan alsof één persoon invult. Maar we willen juist dat meerdere personen dat doen. Daarom zijn er ook twee hokjes voor elk jaar. De Speelpoort is bij uitstek interdisciplinair. We gaan uit van de begeleider en de ouders. Maar ook een fysiotherapeut, een logopedist, een ergotherapeut en een orthopedagoog kunnen erbij betrokken worden. Let wel: niet iedereen hoeft de volledige lijst in te vullen.

Ergens in het voorgaande hebben we laten doorschemeren dat het spelmateriaal bijvoorbeeld geluid zou kunnen maken. Maar veel meer hebben we er niet over losgelaten. Waarom zouden we ook? Want met alle dingen die er op de wereld zijn kan gespeeld worden. We propageren zeker niet de aanschaf van allerlei duur speelgoed.

Wel vraagt de Speelpoort om een beetje creativiteit. Maar schrik niet: de methode overvraagt niet. Stel, een kind in een rolstoel speelt ergens graag mee.

Maar steeds valt het op de grond. Is het dan zo ingewikkeld om te bedenken dat je het ook met een touwtje of elastiek zo kunt bevestigen dat het kind het zelf steeds weer naar zich toe kan halen?

Zelf maken wij dankbaar gebruik van de ideeën van Lili Nielsen. Zij ontwierp bijvoorbeeld de 'little room', een grote kubus die aan één kant open is en die van binnen volhangt met materialen. Het kind kan hier met hoofd en bovenlichaam inliggen. Ook de resonantieplank is een idee van Nielsen. Aan de onderkant heeft deze iets uitstekende wanden. Als een kind hierop ligt, wordt al het geluid versterkt, dat het kind spelenderwijs maakt. Aangemoedigd door dit resultaat zal het kind meer gaan bewegen.

Maar nogmaals: alles kan gebruikt worden.

alles op de wereld

zintuigentuin

Op onze ODC's spelen de kinderen dus ook echt met van alles. Ze zien, proeven, ruiken, horen en voelen bijvoorbeeld een wasrekje, muziekinstrumenten, klittenband, knuffeldieren, zeep, fruit, kraanwater, handpoppen, autootjes, ballen, bakken (voor handen en voeten!) en noem maar op. Ouders en medewerkers van De Troubadour hebben een mooie zintuigentuin gemaakt. Hier kun je met je rolstoel rondrijden en van alles voelen: materialen, water, zand en ook de wind.

Het leukste aan het werken met de Speelpoort is het ontdekken van alles

dat een kind kan. Het is vooral een zoektocht naar zelf spelen en zelf kiezen. Ook stimuleert deze methode het samenwerken. Alle betrokkenen worden ingeschakeld en iedereen verzamelt materiaal dat zintuigen aanspreekt.

eenvoudig creatief

spelend samen werken

En zo verandert het kind van iemand die niets kan in iemand die van alles kan. De Speelpoort lijkt een heel pak papier, maar wie er mee bezig is, vindt het juist leuk. Je ziet een kind iets kunnen, terwijl je vaak juist dacht en hoorde dat het nauwelijks iets kan. Bovendien kun je er ook nog eens thuis mee aan het werk. Tel uit je winst! En wat moet het nou helemaal kosten? Zie je iets leuks en goedkops op de markt dan koop je het gewoon. Steeds weer verzinnen ouders en begeleiders nieuwe dingen. We weten nog niet half hoe leuk zelf spelen is...

lili nielsen

tel uit je winst!

Meer weten?

Yvonne van Dijk, spelbegeleidster ODC De Carrousel, Hoorn
yvonne.vandijk@carrousel.demon.nl

Marcelle Haptee, spelbegeleidster ODC De Troubadour, Den Helder
algemeen@troubadour1.demon.nl

Barbara Pot, orthopedagoge De Troubadour en De Carrousel
barbara.pot@troubadour1.demon.nl